

NUUSFLITS:

Wees vanaf Augustus op die uitkyk vir advertensies vir regeeringsposte in alle toekomstige uitgawes van **Vuk'uzenzele**.

Basiese Onderwys sit bestedingsprioriteite uiteen

Bl 4

IDC gee plaaslike veeboere 'n hupstoot

Bl 7

Munisipaliteite kry huis in orde, verbeter dienste

Amukelani Chauke

AI hoe meer munisipaliteite bestuur hul finansies beter, wat beter dienslewering aan gemeenskappe beteken.

Die Ouditeur-Generaal, Kimi Makwetu, het onlangs 'n omvattende verslag bekendgestel oor oudits wat op munisipaliteite en munisipale entiteite vir die finansiële jaar 2013/14 gedoen is.

Die verslag toon aan dat die aantal munisipaliteite wat die indiening van hul finansiële state verbeter het, aanmerklik oor verskeie provinsies verbeter het.

Die Ouditeur-Generaal het gesê dat die totale aantal munisipaliteite en munisipale entiteite met ongekwalifiseerde oudits gestyg het van 30 in die 2012/13-finansiële jaar, tot 58 in 2013/14, wat meer as 40 (14 persent) van die 268 munisipaliteite en 18 (32 persent) van die 57 munisipale entiteite verteenwoordig.

Ná afhandeling van die oudits het hy verskeie munisipaliteite wat goed gevaar het, besoek om hulle geluk te wens. Tydens hierdie besoeke het hy ook by verskeie munisipale projekte aangedoen om te sien watter impak die verbeterde resultate op dienslewering in KwaZulu-Natal, die Wes-Kaap, Mpumalanga,

Ouditeur-Generaal Kimi Makwetu sê die bes presterende munisipaliteite het lewens verbeter.

Gauteng en die Oos-Kaap gehad het.

“Die politieke en administratiewe leiers het my en my span op besoeke aan sommige van die sleutelprojekte vergesel, waar hulle ons breedvoerig ingelig het oor hoe hierdie projekte tot voordeel van die plaaslike gemeenskappe bestuur word.

“Ek was beïndruk deur die uitmuntende werk wat hierdie munisipaliteite, sommige in die mees afgeleë dele van ons land, doen om 'n positiewe invloed op hul gemeenskappe te hê,” het hy gesê.

Makwetu het bygevoeg dat die munisipaliteite getoon het dat goeie beheermeganis-

mes effektief gebruik kan word om mense se lewens te verbeter en dat die politieke en administratiewe leierskap begin om die regte toon aan te gee en deur hulle voorbeeld te lei.

ODITRESULTATE VERWELKOM

Die Minister van Samewerkende Regering en Tradisionele Aangeleenthede, Minister Pravin Gordhan, het gesê dat die verbeterde resultate van munisipale oudits duidelik wys dat die Regering goeie beheer en dienslewering voorop stel.

“Die verslag dui op 'n bestendige neiging tot goeie beheer en gesonde finansiële bestuur.

“Dit versterk meer doeltreffende en toerekenbare basiese dienslewering in ooreenstemming met die Terugkeer na Basiese Beginsels-benadering (“Back to Basics approach”), het hy gesê.

Die minister het die Terugkeer na Basiese Beginsels-strategie in September 2014 bekendgestel, waarvolgens die Regering die benadering volg dat munisipaliteite allereers basiese dienste moet regkry, en meer effektief op die publiek se bekommernisse en klagtes moet reageer.

JARE VAN BESTENDIGE VERBETERING

Een-en-veertig persent van alle geouditeerde munisipaliteite het ongekwalifiseerde oudits en ongekwalifiseerde oudits met bevindings in die oorsigjaar ontvang, vergeleke met 40 persent in 2012/13.

'n Ongekwalifiseerde oudit beteken dat die munisipaliteit se boeke in orde is en dat daar geen foute in sy finansiële verslagdoening is nie; hulle het hul diensleweringdoelwitte bereik ooreenkomstig hul beloftes; en hulle het aan die tersaaklike wetgewing oor hul

hantering van openbare fondse voldoen.

'n 'Ongekwalifiseerde oudit met bevindings' beteken dat 'n munisipaliteit wel finansiële state met geen foute kon voorlê, maar versuim het om al hulle doelwitte te bereik en nie duidelike doelwitte gestel het nie of nie aangedui het watter wetgewing hulle gebruik het om fondse te bestuur nie.

Die resultate het aangetoon dat 22 persent 'gekwalifiseerd met bevindings' in die oorsigjaar was, vergeleke met 28 persent in 2012/13.

Dit beteken dat munisipaliteite nie in staat was om betroubare finansiële state op te stel of aan wetgewing insake finansiële bestuur te voldoen nie.

Sestien persent van munisipaliteite en munisipale entiteite het 'weerhoudings met bevindings' ontvang. Dit beteken dat die munisipaliteit se finansiële rekords só swak was dat die Ouditeur-Generaal nie eers 'n mening kon uitspreek nie.

HOE DIE PROVINSIES GEVAAR HET

■ **Oos-Kaap:** Die Sarah Baartman-distrik en Senqu-munisipaliteit het verbeter om ongekwalifiseerde oudits te ontvang, terwyl die Mandela Bay-ontwikkelingsagentskap sy ongekwalifiseerde oudit behou het.

■ **Gauteng:** Ekurhuleni-metro, Midvaal, Mogale City, Brakpan-busmaatskappy, Joburg City Theatres, Ekurhuleni-ontwikkelingsmaatskappy, Johannesburg-paaie-agentskap, Lethabong-behuisingsinstituut, Pharo Park-behuisingsmaatskappy en Germiston Fase II-behuisingsmaatskappy – het almal ongekwalifiseerde oudits ontvang.

Die Sedibeng-distrik, Joburg-mark en Johannesburg se Maatskaplike Behuisingsmaatskappy het hul ongekwalifiseerde oudits behou.

■ **KwaZulu-Natal:** Dannhauser, Emnambithi/ Ladysmith, Ezingoloni, ICC Durban, Ilembe-distrik, Mandeni, Richmond, uMgungundlovu-distrik, Umzumbe, Zululand-distrik, Ilembe-bestuursontwikkelingsonderneming en Ugu Suidkusttoerisme het verbeter (ongekwalifiseerde oudits).

■ **Noord-Kaap:** Die Frances Baard-distrik was die enigste wat tot 'n ongekwalifiseerde oudit verbeter het, terwyl die ZF Mgcawu-distrik sy ongekwalifiseerde oudit behou het.

■ **Mpumalanga:** Die Ehlanzeni-distrik en Steve Tshwete-munisipaliteit het albei hul ongekwalifiseerde oudits behou.

Geen munisipaliteite of entiteite in die Vrystaat, Limpopo en Noordwes het ongekwalifiseerde oudits ontvang nie.

Nelson Mandela vereer

Sello Hatang

In 2009 het die Verenigde Nasies se Algemene Vergadering Madiba se verjaarsdag op 18 Julie tot Internasionale Nelson Mandela-dag verklaar.

Sedertdien het Mandela-dag 'n oproep tot aksie geword om die wêreld 'n beter plek te maak deur die tipe diens en leierskap wat mnr Mandela gedurende sy 67 jaar voorgestaan het, en nie net 'n enkele

dag van die jaar nie, maar deur deurlopende inisiatiewe.

Wat beteken dit vir my en jou in die praktyk? Byvoorbeeld, vandeemaand sal 'n groep vrywilligers uit die openbare sektor, privaat maatskappye en individuele veranderingsagente (insluitende ek self) aan die Kilimanjaro Executive Challenge deelneem, waartydens ons Afrika se hoogste berg gaan aandurf, met die plan om op 18 Julie die spits te bereik.

Ons pak ook hierdie klimuitdaging aan as 'n gemeenskapsprojek namens die Archbishop Tutu Fellowship Programme onder leiding van die Afrika-leierskapsinstituut.

Tydens my voorbereiding vir hierdie

Vervolg op bl 2

ALGEMEEN

NOK gaan ekonomiese ontwikkeling aandryf

Amukelani Chauke

Die Minister van Ekonomiese Ontwikkeling, Minister Ebrahim Patel, het 'n beroep gedoen op voornemende entrepreneurs om voordeel te trek uit die R23 miljoen wat oor die volgende vyf jaar opsygesit is om "nuwe spelers" te befonds.

Minister Patel het gesê dat die befondsing, wat deur die Nywerheidsontwikkelingskorporasie (NOK) beskikbaar gestel word, daarop gerig is om die ekonomie te transformeer en werkgeleenthede te skep as deel van die Regering se daadwerklike inisiatief om die ekonomie te industrialiseer.

Die Minister het hierdie aankondiging gemaak tydens die onlangse tertafellegging van sy departement se begrotingsrede in die Nasionale Vergadering.

Hy het gesê dat die fonds tot industrialisasie sal bydra en dat dit aansienlik sal help om ongelukheid en armoede uit te wis.

Die Minister het swart nyweraars aangespoor om met voorstelle te kom vir die produktiewe sektore van die ekonomie waar hulle nywerhede kan vestig.

"Die NOK bewillig R100 miljard oor vyf jaar vir nywerheidsontwikkeling.

"'n Nuwe en betekenisvolle verandering is dat ons spesifiek R23 miljard opsy sit om swart nyweraars te bevorder.

"Dit is 'n vyfjaarprogram wat beoog om daardie maatskappye waar swart Suid-Afrikaners die ondernemings in die produktiewe sektore van die ekonomie besit en beheer te ondersteun, met die doel om meer Suid-Afrikaners in die ekonomiese hoofstroom op te neem," het hy gesê.

Die Minister het bygevoeg dat die besluit om die befondsing te bewillig daarop gerig is om transformasie te bevorder en ekonomiese groei 'n hupstoot te gee deur die potensiaal en talentpoel van die ekonomie te ontsluit.

Volgens die Minister moet Suid-Afrika volhoubare en inklusiewe groei bereik en hierdie befondsing sal op konsessionele voorwaardes beskikbaar wees.

"Benewens swart nyweraars, is daar natuurlik ook 'n dwingende behoefte om meer swart Suid-Afrikaners in die ekonomie in te bring.

"Daar is ook bepaalde teikengroepe – die jeug, vroue – wat nie genoegsaam in die produktiewe aktiwiteite opgeneem is nie. Die NOK sal dus altesaam R9 miljard hiervoor beskikbaar stel – R4,5 miljard vir vroue, en R4,5 miljard vir die jeug," het hy gesê.

Die befondsing sal in die vorm van lenings of aandele wees.

GOEIE NUUS VIR KLEIN TOWNSHIP-ONDERNEMINGS EN SPAZAWINKELS

Die Minister het aangekondig dat die Mededingingskommissie gedurende die huidige finansiële jaar 'n ondersoek gaan loods om te kyk hoe kleiner ondernemings in die formele en informele ekonomie ondersteun kan word. Hy het gesê dat die ondersoek ook maniere sal verken om kleiner rolspelers in hierdie winsgewende sektor op te neem.

"Die Mededingingskommissie sal 'n markondersoek na die kleinhandelsektor doen, en kyk na nuwe maniere oor hoe ons meer swart Suid-Afrikaners, meer klein sake-ondernemings, deel van die kleinhandelsektor kan maak.

"Dit sal onder meer kyk na die huurooreenkomste in winkelsentrums, die groei van township-ondernemings, klein winkels, spazawinkels en so aan, met die oog daarop om 'n mededingende maar ook inklusiewe kleinhandelsektor te verseker," het hy gesê.

As deel van nog 'n ondersoek na die gesondheidsorgbedryf, wat hy verlede jaar aangekondig het, sal openbare vergaderings gedurende die huidige finansiële jaar gehou word.

Die ondersoek is gelas om verskeie knelpunte in die bedryf op te los, insluitende die koste van gesondheidsorg in Suid-Afrika.

Die Nywerheidsontwikkelingskorporasie gaan R100 miljard bewillig om nywerheidsontwikkeling te befonds.

HONDERDE WERKSGELEENTHEDE GESKEP

- Andries Motseke, 'n werker wie se handdoekvervaardigingsfabriek gegroei het en nou 81 meer mense as 'n jaar gelede in diens het;
- Rachmat Thomas, 'n swart vrou wat mede-eienaar van 'n skoensfabriek is, waarvan indiensneming die afgelope ses jaar verdubbel het en tans 300 mense in diens het;
- 'n R8 miljard-sonkragaanleg wat in Pofadder in die Noord-Kaap opgerig is, sal na verwagting genoeg elektrisiteit vervaardig vir minstens 80 000 huishoudings of 400 000 verbruikers, en is een van 39 voltooide hernubare-energieaanlegte.

HOE AFRIKA-FIRMAS WERK SKEP

Teen die agtergrond van die aanvalle op buitelandse burgers, het Minister Patel gesê dat sy departement op 25 Mei – die datum wat deur die Afrika-Unie-kommissie tot Afrikadag verklaar is – 'n simposium van beleggers, werkers, intellektuele en openbare beamptes saam met die Universiteit van die Witwatersrand en die Nywerheidsontwikkelingskorporasie sal belê.

Volgens die Minister sal die simposium na die ekonomiese impak van Suid-Afrika se verhouding met die res van die vasteland kyk.

Hy het aangekondig dat sy departement ook 'n landwyse promosieveldtog na verskillende dele van die land gaan onderneem om die boodskap uit te dra dat Suid-Afrika se welvaart ten nouste verband hou met ekonomiese betrekkinge met die res van die vasteland.

Suid-Afrika het verlede jaar goedere ter waarde van R300 miljard na die res van Afrika uitgevoer, wat 'n styging van R36 miljard verteenwoordig.

"Ons totale vervaardigings-, mynbou- en landbou-uitvoere na die res van Afrika het 244 000 direkte werksgeleenthede in Suid-Afrika onderhou, waarvan 169 000 in die vervaardigingssektor is.

"Afrika is nou belangriker vir groei in vervaardigingsuitvoere as Europa, die Verenigde State of Sjina," het hy gesê.

Vervolg van bladsy 1

uitdaging het ek heelwat tyd gehad om oor die ware betekenis van openbare of staatsdiens na te dink.

Dit was moeilik om te midde van al die daaglikse eise van my werk tyd te vind om vir my persoonlike Kilimanjaro-uitdaging voor te berei.

Toe ek myself aanvanklik verbind het om Kilimanjaro te gaan klim, het ek gedink dat my grootste uitdaging sou wees om fiks genoeg te raak om die spits te bereik, veral omdat ons soveel vooraanstaande Suid-Afrikaners uitgenooi het om by ons aan te sluit, wat ons almal onder groter druk plaas om die uitdaging te voltooi.

Maar, in werklikheid, as ons kyk na die ware uitdagings waarvoor ons land te staan kom, is Kilimanjaro 'n molshoop eerder as 'n berg. Hierdie gedagte het my deur die moeisame voorbereiding gedra, en uiteindelik is die vraag of ek dit tot heel bo maak, nie naastenby so belangrik as die werklike taak wat op ons wag nie.

Die Nelson Mandela-stigting het vier pilare vir Nelson Mandela Internasionale Dag geïdentifiseer.

- **Onderwys en geletterdheid** – omdat ons vir die jeug 'n regverdige kans moet gee.
- **Voedselsekerheid** – omdat talle kinders

skool toe gaan bloot ter wille van die maaltyd wat hulle daar ontvang, en omdat baie gesinne steeds saans sonder kos gaan slaap.

- **Skuiiling** – 'n noodsaaklike intervensie in ons samelewing.
- **Vrywilligerbetrokkenheid** – omdat dit soms waardevoller is om tyd af te staan as om geld te sken.

Ons glo dat alle mense toegang tot voldoende, veilige en voedsame kos moet hê en dat aktiwiteite soos die voorsiening van kospakkies, voedseltuine of voedingskemas kan help om wêreldhonger die nek in te slaan.

Ons weet ook dat onderwys en geletterdheid, wat Madiba so na aan die hart gelê het, 'n sleutelement is om ons wêreld te transformeer.

Ons weet dat daar geen groter vernedering is as onvoldoende skuiiling nie, en as ons dus mense kan aanmoedig om hande te vat om huise, gemeenskappe en die toekoms te bou, werk ons om tasbare verandering te bereik.

Madiba se voorbeeld as 'n dienaar is een wat ons almal in ons daaglikse optrede moet nastreef. Nie elke aktiwiteit vir Nelson Mandela-dag hoef iets groots of heldhaftigs te wees nie. Ons moet almal aan om betrokke te raak deur watter optrede ons ook al naaste aan die hart lê.

Besoek gerus die webwerf by <http://www.mandeladay.com/> om te sien watter idees

“Wanneer 'n man gedoen het wat hy as sy plig teenoor sy mense en sy land beskou, kan hy in vrede rus. Ek glo dat ek so 'n poging aangewend het en dit is dus die rede waarom ek tot in ewigheid sal slaap.” – Nelson Mandela.

Wyle President Nelson Mandela het sy hele lewe daaraan gewy om mense te dien.

reeds voorgestel is. Hier kan 'n mens 'n verskeidenheid aktiwiteite sien waartoe mense hulle verbind het ten einde positiewe verandering in hul gemeenskappe teweeg te bring, van muurskilderye verf tot die versiering van mure by nie-regeringsorganisasies tot die aanlê van voedseltuine. Mandela-dag behoort nie net oor liefdadigheid te gaan nie, maar ook oor volhoubare ontwikkeling.

In my geval is die doel van die *Kilimanjaro Executive Challenge*, onder leiding van die Suid-Afrikaanse avonturier Sibusiso Vilane, om genoeg geld in te samel om 270 000 meisies uit landelike en behoeftige agtergronde op skool te hou. Hoe? Die geld sal aangewend word om sanitêre doekies te koop, 'n eenvoudige gebaar met potensieel lewensveranderende impak, omdat hierdie stap dit vir meisies moontlik maak om skool ononderbroke regdeur die skooljaar by te woon.

Die Kilimanjaro-klim vier dus Madiba se nalatenskap deur die ondersteuning van onderwys vir Suid-Afrikaanse vroulike leerders; en of ons dit nou tot bo maak of nie, ons sal net deur hierdie een lens geoordeel word.

In sy leeftyd het mnr Mandela volgens drie beginsels geleef: Bevry jouself, bevry ander en dien elke dag. Toe hy op 11 Februarie 1990 (nou reeds 25 jaar gelede) uit die tronk vrygelaat is, het hy gesê dat hy die "oorblywende jare van my lewe in julle hande plaas".

Teen die agtergrond van so 'n uitnemende voorbeeld van dienslewering, wie is ons dan om terug te staan en die lewe by ons te laat verbygaan sonder om iets te doen? Ons daag u uit om u eie Kilimanjaro te vind, hoe groot of klein ook al, en uself daartoe te verbind om dit uit te klim.

***Sello Hatang is die HUB van die Nelson**

ONDERWYS

Die Minister van Basiese Onderwys sit bestedingsprioriteite uiteen

Amukelani Chauke

Die Minister van Basiese Onderwys, Minister Angie Motshekga, sê dat die Nasionale Skoolvoedingsprogram (NSVP) – saam met skoolvervoer – 'n regeringsprioriteit sal bly omdat dit die lewens van leerders uit arm huishoudings soveel verbeter.

Die Minister het die aankondiging gemaak tydens die tertaaflegging van die departement se begrotingsrede in die parlement in Kaapstad.

Sy het gesê dat die beleid bydra tot gehalte-onderwys en beter gesondheid onder leerders.

“Hierdie pro-behoefte-program, tesame met leerdervervoer – wat voorsien word aan leerders wat vyf kilometers en meer van hul huise na die naaste skole moet reis – is 'n sleutelement om toegang tot en behoud van ons leerders in die basiese onderwysstelsel te verseker,” het sy genoem.

Kommer is uitgespreek oor die veiligheid van leerders wat lang afstande skool toe en terug moet loop, veral diene wat ná skoolure agterbly om te studeer of aan buitenuurse aktiwiteite deel te neem.

Die Minister het gesê dat skoolvervoer betroubaar moet wees en die veiligheid van die leerders wat vervoer word, moet verseker.

“My departement, in samewerking met die Departement van Vervoer, het die leerdervervoerbeleid vir openbare kommentaar in die Staatskoerant gepubliseer.

“Die bedoeling is om so 'n beleid te finaliseer vir implementering in die huidige finansiële jaar,” het sy gesê.

Volgens die Minister het navorsing ook bevind dat afknouery, geweld, dwelms en ander maatskaplike probleme in Suid-Afrikaanse gemeenskappe bly.

Sy het gesê dat die Departement van Basiese Onderwys in vennootskap met die Departement

Die Nasionale Skoolvoedingsprogram hou meer kinders op skool.

van Gesondheid 'n minimum-welstandpakket vir alle leerders ontwikkel het, wat meer doelgerigte implementering van die Geïntegreerde Skoolgesondheidsprogram insluit.

“Ons het programme wat spesifiek toegespits is op seksuele en reprodutiewe gesondheid, met prioriteitsareas soos MIV, vigs, seksueel-oordraagbare siektes en TB.

“Die leerderwelstandprogram moet voortgaan om ontspanningsaktiwiteite, insluitende skoolport-, kuns- en kultuurprogramme te voorsien om te verseker dat ons leerders steeds allesomvattende en goed deurdagte basiese onderwys ontvang,” het sy gesê.

NUWE UITTREETVLAKSERTIFIKAAT OM WERKLOOSHEID TE BEKAMP

Minister Motshekga het aangekondig dat haar departement beplan om 'n nuwe skooluittreevlaksertifikaat bekend te stel om vaardigheidstekorte en werkloosheid die stryd aan te sê.

“Een van die belangrikste aankondigings wat ek vanjaar gaan maak, is die bekendstelling van 'n nuwe skooluittreevlaksertifikaat.

“In 'n pogings om vaardigheidstekore en werkloosheid in die land te bekamp, stel die departement 'n tweede vaardigheids- en beroepsroete in deur die ontwikkeling van 'n uittreevlakwalifikasie op NKR (Nasionale Kwalifikasieraamwerk) Vlak 1, wat spesifiek tot voordeel van leerders wat sukkel om aan die akademiese vereistes van die Nasionale

Senior Sertifikaat te voldoen, sal wees,” het sy aangekondig.

Volgens die Minister sal die program, wat uit 26 vaardigheids- en beroepsvakke bestaan, Suid-Afrika in lyn met verskeie ander groeiende ekonomieë plaas.

OPROEP OM GESKIEDENIS VERPLIGTEND TE MAAK

Die Minister het gesê dat, teen die agtergrond van onlangse gebeure wat Suid-Afrikaners geruk het, insluitende die aanvalle op buitelandse burgers en die skending van standbeelde, die onderrig van Suid-Afrikaanse geskiedenis in die kollig is.

Jongmense het aan hierdie optrede deelgeneem, wat kommer laat ontstaan dat hulle moontlik nie behoorlik oor die land se geskiedenis ingelig is nie.

Minister Motshekga het gesê dat dit noodsaaklik vir Suid-Afrikaners, veral jongmense, geword het om te weet waarvandaan hulle kom ten einde Suid-Afrika vooruit te laat beweeg.

“Mediaberigte het daarop gedui dat talle mense wat aan die plundering, geweld en vandalisme deelgeneem het, jeugdige was. Ons moet ons jeug toerus met 'n akkurate rekord van ons geskiedenis om hulle in staat te stel om ingeligte en opgevoede besluite oor hul eie toekoms te kan neem.

“In ooreenstemming met die aanbevelings van die NSS Ministeriële Taakspan, sal verdere

navorsing gedoen word oor die beste benadering wat ons kan volg om Geskiedenis 'n verpligte vak vir alle leerders in Graad 10 tot 12 te maak. Met die oog hierop sal 'n ministeriële taakspan in die lewe geroep word om die inhoud en metode te ondersoek om hierdie inisiatief ten beste te implementeer, en 'n rondetafelgesprek met belanghebbende sal ook gehou word,” het sy aangedui.

JNA UITGEBREI NA GRAAD 7- EN 8-LEERDERS

Die Minister het aangedui dat sy ook die Parlement wil inlig oor die vordering wat met die implementering van die Jaarlikse Nasionale Assessering (JNA) gemaak is.

Sy het gesê dat die JNA bewys is as 'n nuttige hulpmiddel om leerderuitdagings met betrekking tot geletterdheid te identifiseer.

“Die fokus tot 2019 is om JNA's te gebruik om klaskamerprestasie en leerderprestasie op alle vlakke te bevorder, nie net in Graad 3, 6 en 9 nie. 'n Belangrike verskuiwing in hierdie begrotingstydperk is die insluiting van Graad 7 en 8 by JNA.

“Die totale aantal leerders wat aan JNA gaan deelneem, neem dan toe van die huidige 7 miljoen tot ongeveer 9 miljoen,” het sy gesê.

Prestasies tot op hede

- Meer as 107 nuut-geboorde of opgeknappe skole landwyd as deel van die Versnelde Inisiatief vir Skoolinfrastruktuurlewering (ASIDI) is gelewer.
- Die nasionale slaagsyfer vir die Nasionale Senior Sertifikaat (Graad 12) het ná die aanvullende eksamens van 75,8 persent tot 77,1 persent gestyg.
- Die Kha Ri Gude Massageletterdheidsveldtog sal 'n verlaagde toewysing van R439 584 miljoen in 2015/16 ontvang. Hierdie veldtog het die lewens van meer as 3,5 miljoen van ons mense beïnvloed.
- As deel van die Uitgebreide Openbarewerkeprogram (UOWP) is 'n bedrag van R65,099 miljoen aan Kha Ri Gude toegewys. Dit sal 'n beduidende bydrae tot werkskepping lewer, omdat hierdie fondse dit moontlik sal maak om Kha Ri Gude-vrywilligers te werf en op te lei.

Privaat vennootskap sal slaagsyfer in KZN verbeter

Noluthando Mkhize

Duisende Rekeningkunde-leerders in KwaZulu-Natal (KZN) gaan baat by 'n driejaarlanget vennootskap tussen die provinsiale Departement van Onderwys en die privaat maatskappy, Risk and Reward.

Risk and Reward beoog om die departement te help deur Rekeningkunde-onderrig kosteloos regdeur die provinsie te verskaf in 'n poging om KZN se 2015- matriekslaagsyfer te verbeter.

Risk and Reward-ambassadeurs sal opleiding verskaf aan opvoeders en leerders in sewe distrikte wat deur die departement geïdentifiseer is as distrikte wat die meeste hulp met Rekeningkunde benodig.

Die distrikte wat gehelp gaan word, is Umkhanyakude, Zoeloland, Uthungulu, Amajuba, Umzinyathi, Sisonke en iLembe. Leerders sal op Saterdagse klasse bywoon en onderwysers sal gedurende 2015 deurlopende verrykingsprogramme bywoon.

Risk and Reward sal innoveringsprogramme ontwikkel om die aanleer van Rekeningkunde te vergemaklik en sal ook sy 12-Rondte-

Rekeningkunde-bordspeletjie as deel van sy innoverende onderrigmetode gebruik.

Die maatskappy sal ook leerderkompetisies soos die *Future Accountants Initiative Competition* van stapel stuur om leerders te help om die vak beter te verstaan.

In hierdie kompetisie sal leerders die rol van sake-eienaars vertolk en verslae en balansstate oor die prestasie van hul ondernemings moet opstel.

Al sewe distrikte sal aan die kompetisie deelneem en Risk and Reward sal in vennootskap met ander rekeningkundige firmas soos Ngubane and Company, Sizwe Ntsaluba Gobodo en Ubuchule Company en Ukukhanya Company optree.

Dit is nie die eerste keer wat die maatskappy met staatskole saamwerk nie. In 2013 was dit deel van 'n mentorskapprogram saam met Adams College High School in Durban. Met die maatskappy se hulp het die skool se uitslae van vier onderskeidings na 44 verbeter.

Risk and Reward se produkontwikkelaar, Thabani Zulu, daag die korporatiewe gemeenskap uit om van hul tyd af te staan om die standaard van onderwys vir ons land se kinders te help verbeter.

Die maatskappy lewer sake-adviesdienste ter ondersteuning aan enige onderneming deur middel van sake-konsultasie, finansiële bestuur, menslike hulpbronne, administrasie, inligtingstegnologie- (IT-) oplossings, bemarking en handelsmerkgegewing.

KZN se LUR vir Onderwys, Neliswa Nkony-

Leerders in KwaZulu-Natal sal programme deurloop om hul Rekeningkunde-uitslae te help verbeter.

eni, het gesê sy hoop dat hierdie program meer privaatsektor-rolspelers sal aanmoedig om in Risk and Reward se voetspore te volg.

Sy sê dat baie akademiese en onderwysspesialiste hul dienste aangebied het om te help om die algehele onderwysstelsel in die provinsie te verbeter, teen geen koste vir die departement nie.

“Ander wat hul dienste aangebied het, is die Mazibuye- en die Swarati-instituut, wat 'n Wiskunde-en-Wetenskapintervensieprogram aanbied.

“Ons het nou ook 'n Wiskunde-en-Wetenskap-

ambassadeur, wat privaat befondsing vir ons programme gaan verkry om die standaard van onderwys en leer op daardie terreine te verbeter.

“Nog 'n vennootskap is met die Moses Kotane Instituut, wat ondersteuning bied aan onderwysers in Wiskunde, Wetenskap, Tegnologie en Ingenieurswese,” het LUR Nkonyeni gesê.

Sy het bygevoeg dat dit net 'n paar voorbeelde is van die talle uitstaande Suid-Afrikaners wat die belange van ons kinders op die hart dra, en teenoor wie sy innig dankbaar is.

GESONDHEID

Geen toustaan meer vir pasiënte

Noluthando Mkhize

Pasiënte op chroniese medikasie hoef nou nie meer bekommerd te wees oor taxi-geld of omdat hulle die grootste deel van hul dag in 'n tou vir hul medikasie moet wag nie.

Die Program vir Sentrale Reseptering en Verspreiding van Chroniese Medikasie, wat by Nasionale Gesondheidsversekeringsdienspunte bekendgestel word, verleen aan pasiënte maklike toegang tot chroniese medikasie by verspreidingspunte nader aan hul huise.

Stabiele pasiënte op chroniese medikasie kan nou hul medikasie by die loodsterreine en deelnemende privaat diensverskaffers gaan afhaal.

Hierdie loodsterreine is in die distrikte OR Tambo (Oos-Kaap), Gert Sibande (Mpumalanga), Vhembe (Limpopo), Pixley ka Seme (Noord-Kaap), Eden (Wes-Kaap), Dr K Kaunda (Noordwes), Thabo Mofutsanyane (Vrystaat), Tshwane (Gauteng) asook uMzinyathi, uMgungundlovu en Amajuba (KwaZulu-Natal).

Pasiënte kan ook enige van die privaat verspreidingspunte wat deur die departement gekontrakteer is, kies.

Die diensverskaffers sal dan reeds die verpakte medikasie van die Departement van Gesondheid ontvang het en al wat hulle hoef te doen, is om die pakkie te oorhandig nadat die pasiënt se identiteit bevestig is.

Pasiënte sal die kliniek dan net elke drie maande vir kontrole-ondersoeke en konsul-

Die Departement van Gesondheid maak nou die lewe makliker vir pasiënte op chroniese medikasie.

tasie hoef te besoek. Die Minister van Gesondheid, Minister Aaron Motsoaledi, sê dat dit sal help om wagtye by klinieke te verkort.

"Ons versoek daardie pasiënte wat stabiel is en nie regtig 'n dokter of verpleegster hoef te spreek nie, maar 'n gesondheidsfasiliteit moet besoek om hul maandelikse voorraad medikasie te verkry, om eerder by 'n verspreidingspunt te registreer, waar hulle hul medisyne kan afhaal sonder om in 'n tou te moet staan of te wag," het Minister Motsoaledi tydens die departement se onlangse begrotingsrede gesê.

Sulke pasiënte hoef nie tou te staan vir 'n lêer nie. Hulle besoek eenvoudig die verspreidingspunt en wys 'n kaartjie (wat

in die pak is wat hulle tydens hul vorige besoek afgehaal het), of toon 'n SMS wat die departement vir hulle sou gestuur het om hulle in te lig dat dit tyd is om die medikasie te kom afhaal.

Pasiënte hoef nou ook nie meer 'n dag van die werk weg te bly nie. Hulle kan kies wanneer hulle hul medikasie wil gaan afhaal, omdat die meeste afhaalpunte ná ure oop is.

"Ons het tans 383 989 pasiënte op die stelsel, en ons mikpunt is 500 000 mense," sê die Minister.

Volgens die Departement van Gesondheid is daar reeds korter tye by die klinieke waar hierdie program ingestel is.

'n Ultramoderne gemeenskapsgesondheidsentrum vir Dannhauser

Thandeka Ngobese

Die nuwe R166 miljoen- ultramoderne gemeenskapsentrum in Dannhauser, KwaZulu-Natal (KZN) voorsien die gebied van broodnodige gesondheidsdienste.

KZN se Premier Senzo Mchunu en die KZN se LUR vir Gesondheid Sibongiseni Dhlomo het onlangs die 39-bed Dannhauser-gemeenskapsgesondheidsentrum geopen.

Die fasiliteit, wat met groot fanfare deur die gemeenskap gevier is, sal 103 389 bedien, waarvan 90 persent nie oor mediese fondse beskik nie. Dit sal ook dien as verwysingsfasiliteit vir 10 van die munisipaliteit se klinieke, insluitende die Thandanani-, Nellies-, Durnacol- en Sukumani-klinieke.

Inwoners van Dannhauser hoef nou nie meer 30 km na die Newcastle Provinsiale Hospitaal of 40 km na Madadeni-hospitaal te reis vir toegang tot gesondheidsorg nie.

'n Lid van die gemeenskap, Philemon Mofokeng sê dat hy R90 moes uitgee aan vervoer na Newcastle-hospitaal toe, maar hy kan nou vir net R6 kliniek toe en terug reis.

"Hierdie fasiliteit, wat deur ons regering voorsien is, gaan ons baie help en ons is baie dankbaar hiervoor," sê hy.

Die fasiliteit bied dieselfde dienste as 'n distrikshospitaal, soos spreekkamers, tuberkulose- (TB-) bestuur, tandheelkunde, X-strale, 'n kraamafdeling, 'n apteek, mediese nooddienste, 'n lykshuis en enkelkamer-wooneenhede vir verpleegsters.

"Hierdie indrukwekkende gemeenskaps-gesondheidsorgsentrum is 'n welverdiende toevoeging vir die mense wat nou bevry is en die waardigheid het wat hulle voorheen ontsê is," sê Premier Mchunu.

Hy het bygevoeg dat die dienslewering van die sentrum die goeie werk wat hy vroeër die dag by die nuwe uitgebreide Klinieke vir Vrywillige Berading en Toetsing by Newcastle Provinsiale Hospitaal gesien het, uitstekend aanvul.

Gemeenskapsgesondheidswerker Sibongile Msimango sê hulle is baie gelukkig om so 'n fasiliteit te hê: "Pasiënte moes voorheen lang

afstande na Madadeni-hospitaal reis en baie van ons mense het onverrigter sake teruggekom omdat die hospitaal vol is," sê sy.

Hierdie fasiliteit het ontstaan in 'n klein vertrekke naby die Pediatriese Buitepasiëntafdeling en is eers deur een professionele verpleegster en twee MIV-beraders bedien. Weens die toenemende aantal kliënte wat getoets word en in sorg bly, is bykomende personeel aangestel en ruimte het 'n probleem geword.

Die nuwe fasiliteit bied nou verskeie dienste, soos MIV-berading en -toetsing, anti-retrovirale inisiasie, TB- en voedingsbestuur en 'n apteek.

Tydens sy toespraak by die fasiliteit het die Premier gesê dat vroue en kinders nou werklik gehaltegesondheidsorg ontvang, veral met die beskikbaarheid van 'n hoogs gekwalifiseerde en toegewyde pediater wat selfs uitgaan om al by die Amajuba-gesondheidsdistrikfasiliteite te gaan help."

Die Premier het die inwoners van Amajuba-distrik aangemoedig om die fasiliteite wat voorsien word, ten volle te benut, en sy teleurstelling uitgespreek oor die klein hoeveelheid mense in die distrik wat MIV-sifting en -toetsing laat doen.

Gemeenskapsgesondheidswerker Sibongile Msimango sê die nuwe Dannhauser-gemeenskapsgesondheidsentrum sal 'n geweldige impak op die inwoners van Dannhauser hê.

Wat jy oor chroniese gastritis moet weet

Gastritis beskryf 'n groep toestande wat een ding gemeen het: inflammasie van die maagwand. Gastritis kom voor wanneer die spysverteringsappe in jou maag afgeskei word en jou maagwand irriteer en inflammasie veroorsaak. Akute gastritis is skielike, ernstige inflammasie, terwyl chroniese gastritis 'n langtermyninflasie is wat jare kan aanhou as dit nie behandel word nie.

Die toestand word dikwels met maag-sere verbind en kan jou risiko van maagkanker verhoog.

Simptome van hierdie toestand sluit in maagpyn, slegte spysvertering, naarheid, verlies aan eetlus en 'n oorvol gevoel (of opgeblasenheid) nadat jy geëet het.

Jy moet jou dokter onmiddellik gaan sien as jy swart stoelgang het, bloed opbring of jou maagpyn nie weggaan nie, aangesien dit 'n teken van interne bloeding in jou maag kan wees.

OORSAKE VAN GASTRITIS

Gastritis kan veroorsaak word deur:

- bakteriële infeksie.
- te veel alkoholverbruik.
- gebruik van straatdwelms, soos kokaiën.
- die gereelde inname van bepaalde medisyne, soos aspirien of ibuprofen – neem eerder parasetamol as jy iets vir pyn en/of stres benodig.
- ernstige spanning.

Indien jy aan hierdie toestand ly, moet jy jou eetgewoontes verander en sekere kossoorte vermy, soos sitrusvrugte en -sappe (sitrusvrugte is lemoene, suurlemoene en pomelo's), gebraaide kos, koffie, alkohol, skerp geurde kos en gaskoeldrank.

Jou dieet moet bestaan uit laevetsuiwelprodukte, maer vleis (geen vet), volgraanprodukte, vrugte en groente (maar nie sitrusvrugte nie).

Dit kan help om jou dieet te verander om hierdie kossoorte in te sluit; onthou egter dat verskillende kossoorte probleme vir verskillende mense veroorsaak. Die enigste manier om uit te vind watter soort kos jou maag irriteer, is om dit een vir een uit jou dieet te verwyder.

RAADPLEEG JOU DOKTER

As dit nie help om jou dieet te verander nie, moet jy 'n afspraak met jou dokter maak. Wanneer jy die afspraak maak, vra of jy enigiets moet doen of nie doen nie voordat jy die dokter gaan sien.

Skrif al jou simptome neer asook die datums en tye wanneer dit voorkom. Maak ook 'n lys van al die medisyne en aanvullings wat jy neem.

MIV-BERADING EN -TOETSING (MBT)

Wanneer jy MBT laat doen, sal jy:

- berading ontvang, en ingelig word oor die aard van MIV en vigs, seksueel oordraagbare siektes en TB
- aangemoedig word om 'n gesonde leefstyl te volg om ontwikkeling van ander nie-aansteeklike siektes te voorkom
- vir MIV getoets en vir TB en ander nie-oordraagbare siektes gesif word
- leer hoe om MIV/vigs- en TB-verwante sterftes te voorkom
- help om nuwe MIV- en TB-infeksies te voorkom
- help om die stigma verbonde aan MIV en vigs en TB te verminder.

(Bron: <http://www.gov.za/about-government/government-programmes/hiv-counseling-and-testing-hct-campaign>)